

Türk Tıp Tarihi Arkivi

Cilt 4. No. 16. 1940

İSMAİL SAİB EFENDİ HOCA (1871-1940) VE TIB TARİHİMİZ

Dr. A. SÜHEYL ÜNVER

Sağlığında karşısında safbestesi ihtiram duranlar İsmail efendinin ahlakî ve ilmî meziyetlerini pek iyi bilirler. Onun ilimde bir yanlışlık yapmak istemiyenlerin eserlerinde tesirleri vardır. İsmail efendi etrafındakilere müfid olmak gayretile ahlafa kendisini tanıtacak bir eser bırakmağa boş vakit bulamamıştır. Onun için gelecek nesil onun ismini ilmî etüdlerde arzusu hilafına bazan zikrolunur göreceklendir. Öyle bir zengin ki servetinden başkaları müstefid olmuştur, öyle bir alim ki ilmini etrafa taşımış. İlmî tetkiklerde bulunacaklara doğru yolu göstermiştir. O İstanbulda ve islâm âleminde bulunan eserlerin hakiki bir ruhu mahiyetinde idi. Her hangi bir eseri ve münderecatını sorduk mu anlatırdı. Eğer bunlar toplansaydı cildler dolar ve İstanbul kütüphanelerinin muhteviyatı anlaşılırdı. Onun okumadığı kitap kalmamıştır. Reyleri çok kuvvetli idi. Bir çok alimane addedilen eserlerin mahiyetini ortaya koydu. Onun el yazısı iyi tanınırsa okuduğu umumî ve hususî nadide kitaplarda kayıtlarına ve mufassal malumata rastlanacağına şüphe edilmesin. Hem bunların arasında ne mühim tercemei haller çıkacaktır.

Üstadın tıp tarihimize sayısız ve emsalsiz yardımları dokunmuş, en mühim eserleri o bize göstermiştir. Herkesin kendisine çok müracaet etmedikleri devrelerde eline geçen bu kitaplarda müfid notları vardır. Bu notlar toplansa İsmail efendiyi ahfada anlatabiliriz. Tarafından toplanmış ve yazılmış müntehibat vardır.

İsmail efendi tıbbî atik ile çok meşğul olmuştur. Zamanımızda tıbbî atike vakıf yegâne bir alimdi, diyebiliriz. Vefatından iki gün sonra öğrendikki mülkiye tıbbiyesine sami'sıfatile devam etmiş, hattâ hekimler arasında çok sevilen, hocam ve küçük İzzet diye maruf dok-

Ş AN I Z A D E A T A U L L A H
ELKİTABÜL HAMİS Fİ ZİKİRİL EDVİYE

الكتاب الخامس في ذكر الادويه

IV

لشانی زاده محمد عطاء الله الطیب

79) Engerek kökü. Yenidünya Serpentaryası dahi derler. سرنطار
سرنطاريا ويرجينانا سربانتورژینین ویرینارادقس بیلکوش ورجینی ورجینی
Arabide اوف الحية الورجینی الماهیه Bir nebatı müstemirrenin köküdür ki kuru, küçük, hafif kül renginde, ufacak saçaklıdır. Nebatı mezkûr Amerikanın canibi şimalinde kâin Vircinye memleketinde kendiliğinden biter, anın yaprakları Buhuri Meryem yapraklarına benzerler, her sene teceddüd ederler. Bu kök, valeryana kökü gibi baharsı kokar. Acı, baharsı, kâfur taamındadır. طریق الاستعمال
süfuf olunur. Suda, yahut şarapta nuku olunur. Lâkin süfufu müreccaktır. Kınakına ile, valeryana kökü ile, kâfur ile sair baharatla karışık da istimal olunur. الخواص muvakkız, muarrık, efavihî, acı, nafi'dir. Hıltı lenfaya kadar müessirdir. استعمال za'f ve füturdan olan hümmalarda, bahusus solucan hümmasında, dık hümmalarında, emrazı cildiye, kezalik za'f ve fütur sebeble olan gangranalarda, sıtmalarda kullanılır. مقدار الاستعمال süfufundan 10 buğday ağırından 30 buğday ağırına kadar verilir. 1/2 dirhemden 3 dirheme kadarı 100 dirhem suda yahut şarapta nuku olunur.

80) Enginar. چینارا اسقولیموس کنکر حرشف Artichaut
Artičuco.

الماهیه Bir nebatı müstemirredir ki bostanlarda ana mahsus bazı tarlalarda yetiştirilir. Buralarda bir maruf sebzedir. İki nev'i vardır. Birine erkek, birine diş derler. Farkları ancak birinin cemi' ezası dikenli, birinin aslâ dikenli olmadığıdır. [Pek tabiidir ki erkeği dikenlidir. للطابع] Enginarın yabanisi de olur. Ana akdiken derler. Bunun dahi enginar çiçeği gibi çiçeği göklücem olduğundan gök devedikeni derler. Enginar müfettih ve gıdalandırıcı, bedene kuvvet geti-

rici, kanı ıslah edicidir. Yabani enginarın kökü müfettiş, diş ağrısına nafi'dir. Tohumları küçük çocukların ümmü subyan marazına yani havale dedikleri sar'alarına nafi'dir.

81) İngiliz tuzu. ملح مسهل نمك تلح مسهل Salmira Bellis Salca tarticum Amarum Sale d'İngiltera

الماءه asıl İngiliz tuzu. İngilterede Absun nam mahalde kâin bir küçük pınarın suyunu tebhir etmekle hasıl edilir bir tuz olmakla ona milhi Absun manasına firengide Sel d'İpsun derler. Lâkin bu kabil olduğundan ekseriya eczacı dükkânlarında bulunan İngiliz tuzu taklid olup humudiyeti zaciye (acide sulfurik) ile memlû deniz tuzudur ki hasada öbürüne pek yakındır. Hakiki İngiliz tuzu bir madeni, acı, pek beyaz tuzdur ki İngiliz vilâyetinde gelir. Apsun pınarının tuzlu suyundan tebhir etmekle tahsil olunur. طريق الاستعمال suda yahut papaty matbuhunda hallolunup verilir. الخواص taravet getirerek letafetle ishal edip aşağıdan sürer, süddeleri açar. الاستعمال böğrek (böbrek), mesane kumlarında, böğrek ağrılarında, sıtmalarda, istiskada, süddeye dair marazlarda kullanılır. مقدار الاستعمال 6 dirhemden 12 dirheme ve 16 dirheme kadar evrilir.

82). Anisonı Çini. Badiyane muharrefi payane dedikleri harfi bâda zikrolunur.

83). Animazamkı صنع الانيم gomme anime gomme animae الماءه reçineye benzer bir beyaz zamktır ki yeni dünyadan gelir. Orta boylu bir ağaçtan çizmekle sızıp alırlar. الخواص ahlâtı barideyi yumuşatıcı, hal edicidir, dimağidir. الاستعمال yarım baş ağrısında tepeye vaz olunur. Yahud onunla kellepuş tütsüleyip başa giyilir. Yaraları paklemek, unultmak için zumadlara katılır.

84) اوطاطاريو böylece meşhurdur. Bazılar opator İbni Sina yazar. غافت قاباتی تربمان بو علی سینا اوطاطاريو قانتاينوم اوطاطوار اوطاطوار اوطاطاريو
الماءه bir büyük nebatı müstemirredir ki dalları çoktur. Sakı 4-5 karış kadar dahi ziyade yükselir. Tüylü kırmızımtıraktır. Rayıhası baharsı

ve lâtiftir. Yaprakları uzunca, sivrice ve takım takımdırlar. çevreleri dişli ve kendir yapraklarına müşabihdir, çiçekleri demetler tarzında, ayva gülü rengindedir. Kökü saçaklı beyaz, acımtıraktır. Bu nebat rutubetli yerlerde biter. *الاقسام المستعملة* yaprakları kullanılır. *طريق الاستعمال* suda ve yahut şarapta nuku olunurlar *الخزاص* mukiz, kabız, müfettihtir. *الاستعمال* füturdan olan zafı hazımda, yelden olan karın ağrılarında ve bazı kara ciğer ve dalak marazlarında kullanılır. *مقدار الاستعمال* 1 dirhemi 60 dirhem suda ya şarapta nuku olunur.

85) Oparator Masuye. Harfi elifte icranu diye zikrolunan gafisi İbni Masuyedir.

86) *اوجاق قرومي* harfi kafta kurum diye zikrolunur.

87) *زيفون* tilya til-leule *تيليو*.

الماهيمه Uhlamur ağacı et toprakta biter. (Et toprak bir zirai istilah olmalı *للتايع*) ve buralarda bir maruf ağaçtır. Anadolu ve Rümelide dahi çoktur. Hatta kesip kereste ederler. Bazıları bunu arabide mahlep dedikleridir zan ederler. Lâkin mahlep, kara günlük dedikleri mîai yabise ağacıdırki mîai mezkûre onun kabuğudur. Arabistana mahsus ağaçlardandır.

الاقسام المستعملة ihlamurun çiçekleri kullanılır. *طريق الاستعمال* nuku olunurlar. İnbikle mukattar suyunu dahi çıkarırlar. *الخزاص* ihlamurun çiçekleri hafifce mukizdirler. Tohumları kabız ve kuruducudur *الاستعمال* çiçekleri sinirleri zafından ve gevşekliğinden olan marazlarda meselâ bu makuleden olan sekte ve sar'ada, baş dönmesinde, merakta kullanılır. Tohumları burun kanını dindirmek için süfuf olup buruna çekilir. *مقدار الاستعمال* 1 dirhem ihlamur çiçeği 60 dirhem kaynar suda nuku olunur. Mukattar suyundan aralıkta birer kaşık verilir. Çocuklara gülbeşeker kaşıkciğle verilir.

88) Öd. Sarımtırak, acı bir maddedir ki kara ciğere muttasıl öd kesesinin içindedir. İnsanın ödü kitabı evvelde teşrih olunup tıbda bazen

sığır ödü kullanıldığından burada zikri murad olundu. Sığır ödü. meraretülbakar Filebovis, fiel di bove, fiel de boeuf.

الماء Lüzcetli, bulanık, kendisine mahsus bir ağır kukulu, bir kerih acı taamlı maddedir ki öküzün öd kesesinde bulunur. طريق الاستعمال rutubeti tebhîr olunup uçurulmakla hulâsa kıvamına getirildikten sonra andan sadece haplar yapılıp verilir. Lâkin ekseriya sair bahara müteallik hulâsalarla karıştırılıp verilir. الحواص a'zai hazmı ikaz eder. Hususa a'zai mezburesine safrayı tabiinin noksanından naşi fütür gelmiş adamlarda, çehredeki lekeleri giderir.

الاستعمال Kulak gürültüsünü def için fitille kulağa idhal olunur. Safrayı tabiinin noksanındaou olan za'fı hazimde dahilen kullanılır. مقدار الاستعمال sülüs dirhemden bir dirheme kakar verilir.

89) Öd ağacı. بونه دالونس ايكرم آلونس آغالوجن - عود عود لىكوآلوته

الماء Hindistan ağaçlarından zeytin ağacına benzer. Kiraz gibi kırmızı yemişleri okur. Kabuğu haşin, ağacı kara meşe ağacı renginde, katı, sert bir ağaçtır ki yağlı, acı taamlıdır. Ateşe bırakıldıkta lâtif rayihası malûmdur. Bu ağaç Çinde, Koşinşinde biter, lâkin nadir biter. Bazılar buldukları yerlere nisbetle Mendelî, Semendervî, Kımarî, Kaklî, Sını, Kışmirî tabirlerle farkederler. Âlâsı yağlı, çürüksüz olandır. طريق الاستعمال kudemayi etibba sūfuf edip bazı macunlara, cevarişlere katarlar, ufacak doğrayıp bazı matbuhlara katarlarmış. Lâkin şimdi istimali metrûktür. Bazılar ana bedel dahilen sarı sandal kullanırlar. الحواص midevî ve dîmağîdir.

90) اودالتهر. İsmi sahihi üzere harfi ayında عودالفرح diye zikrolunur.

91) سفظالموسط اوزطه قاوز Symphitum medium Bugulae Baugle Consulida media.

الماء Bir nebattır ki bazı dörder köşeli, bazı ince, eğri büğrü sakler sürüp anlar çiçeklerle donanırlar. Tüylüdürler. Yaprakları uzunca,

enlice, صغتر yapraklarına müşabihdirler. Tatlımsı, ağız buruştırucu taamlıdırlar. Çiçekleri sakının yukarılarına doğru tabaka tabaka dairenmâdâr açılırlar. Anların her birerleri ikişer dudaklı, mavi ve nadiren kül rengi yahut beyazdırlar. Sonra koncaları gılâflar olup içlerinde dörder tane müdevverce tohumları hasıl olur. Kökü saçaklı, kabız taamlıdır. Bu nebat dağlık, taşlık, yaşlık yerlerde biter ve bu tarif olunandan oldukça küçürek bir nev'i dahi vardır. Tariki istimali karakavz gibidir. Havassı, istimali dahi ana karibdir. Lâkin bu, anın kadar kullanılmaz.

92) Üzerlik. سیریا قه رونا سالواتیقه روسوواژ حارمالا سهند حرمل

یابان sedefi nev'inden olduğundan efrenç, yabani Şam sedefi manasına vechi muharrer üzere tesmiye ederler. Bir maruf nebattır ki nisvan taifesi kurusunu ateşe bırakıp yandıkça çıtırdadığını tefe'ül edip anınla küçük çocuklara tütsü verirler. الحواس yaraları unulducu, ahlâti inceltici, nudic vericidir. Ateşe bırakıldıkta güzel rayiha verir. Lâkin fi zamanına etibba indlerinde istimalden sakıttır.

93) Üzüm. اووا ره زهن اووا انکور عنب

الحواس üzüm cümleinin malûmu, envayı pek çok bir meyvedir. iştiha getirir. Batını yumuşatır. Üzümü hususa razikî üzümü, kuş üzümü, beylerce, İzmir siyahı, çekirdeksiz üzüm gibileri güneşte yahut fırında kuruturlar. Ana arabîde ریب derler. Kuru üzüm güğüsün yanmasını, öksürüğü teskin eder. Batını yumuşatır, tükürmeyi kolaylar, üzümün sapları kabız eder.

94) Uzun şalgam. ناوونه ناوه ناپوس بونیاس لغت دراز سلجم طویل

یابانisi, bostanisi vardır. Sakı 2 karış kadar yükselir. Yaprakları uzunca, derin şakaklı, huşunetli, çiçeği sarı, tohumları baş parmak enliliği boydadırlar, yuvarlaktırlar; yuvarlak gılâflar içlerindedirler. Kırmızımtırak renkli, keskin taamlıdırlar. Kökü uzunca, yuvarlak yukarısı kalın, aşağı ucu ince, üzeri beyaz yahut sarımtırak, içi beyaz, taamı keşkindir. الاقسام المتعمله kökü tohumları kullanılır. طریق

الاستعمال süfuf, nuku' yahut matbuh olunurlar. الحراس mukiz, müfettih-tirler. الاستعمال tohumu tiryak terkibine katılır. Sarılık marazında kullanılır. Kökünün matbuhu eski öksürükte, zıykı sadırda ılıcak verilir. Bazı çıbanları pişirmek, halletmek, sızıları teskin etmek için zumad tarzında dahi kullanılır.

95) یاقه سرور جزوا سفیداب سفیداج

المايه sirkenin buharı nüfuz ettirilip onunla tehalhul ve vasat derecede tahallül ettirilmiş kurşundur ki pek beyaz ve ağırdır, sühuletle kırılıp, ufalanır. Anı sumaki taş üzerinde deste zenle su ile ezip hamur ettikten sonra şeker kellesi şeklinde ufak kellecikler ederler, kurutup mavi renkli haşebî kâğıtlara sarıp öylece satarlar. Etraf ve eknafa alıp götürürler. Zira onu nakkaşlar, musavvirler çok kullanırlar. Mavi kağıda sarılırları o kadar iyi değildir. طريق الاستعمال merhemlere, katılır. Gül suyunda ezilip onunla yaralar tertib olunurlar. الحواس kurutucu, taravet getirici, halledicidir. الاستعمال ancak hariçten kullanılır. Nüşşaf yaralarda, sadid, cerahatle memlû yaralarda kullanılır. Muhassıl, kurutmak matlûb olan yaralarda kullanılır.

96) جدرونه لا سيترونل آيباستروم مليسا بادر نكبويه بقله اترجيه

المايه bir nebatı müstemirredir ki 2-3 karış kadar yükselir, dört köşeli sakler sürer. Yaprakları uzunca, enlice, sivri uçlu, tüylü, çevreleri dişli, ağaç kavunu rayihasına benzer lâtif kokulu, acıca taamlıdır. Çiçekleri yapraklarının koltuklarından çıkar. Ufacık, ikişer dudaklı, penbe yahut sarımtıraktırlar. Sonra koncalarının içlerinde dörder tane müdevversi tohumları hasil olur. Kökü saçaklı, uzun, yuvarlaktır. Bunun yabanisi de olur ki cemi' ezası bostanı uğulotundan büyüktür. Lükün rayihası onun gibi güzel değildir. الاقسام المستعملة yaprakları kullanılır. طريق الاستعمال salata ile eklolunur. Nukuu yapılır, mukattar suyu çıkarılır. Venedikten bir mürekkep ve ruhlu mukattar suyu da gelir ki, ince, uzun şişeler içinde melisa ruhu diye satılır. الحواس uğul otu mukiz, asabidir. Kalbe, dimağa, mideye kuvvet verir. الاستعمال ihtinaki rahimde, yine nisvanın Chlarase tabir ettikleri

benizsizlik marazında, füturdan olan baş dönmesinden, hafakanda, sev-
dada, merakta, sar'ada, sektede kullanılır. Uğulotu suyu bazen ağır
kokulu ilâçlara da ktılır. مقدار الاستعمال taze yapraklarından 3-4 dirhem
kadarı 100 dirhem sıcak suda nuku olunur. Sade mukattar suyundan
Cardiale tabir olunur kalbî matbuhlara (50) dirhem kadar katılır.
Mürekkep melisa rühundan bir kaşık dolusu kadar verilir. Yabani
uğulotu tıbda muteber değildir.

97) Okka gülü. Gülbeşekerlik gül dedikleridir. Harfi kâfta gül
maddesine nazaa oluna.

98) Öksürük otu. Katır tırnağı otu ve farfare dahi derler.
فارفارا يادان توسيلاغو بخيون فنجيون خديشة السعال

المابه bir nebatı müstemirredir ki çok sakler sürüp tepelerinde birer
çiçek açarlar. Bu çiçekler evvel bahar duhulünde henüz yaprakları
zuhur etmeksizin geçerler ve anlar dilber, müdevver, sarı, yıldız çiçek-
lerine müşabihtirler. Kökü uzun, ince, eğri bügrü, beyazdır. Yaprak-
ları büyük, yayvan, köşeli, müdevversidirler. Yer yüzüne yayılırlar.
Bu nebat pınar, dere kenarları gibi rutubetli yerlerde, et toprakta
biter. الاقسام المستعمله yaprakları kullanılır. Kökünün kurusu da kullanılır.
طريق الاستعمال nuku, matbuh olunurlar. Başka matbuhlara da katılırlar.
Nebatı mezburun şurubunu, mukattar suyunu dahi yaparlar. Çiçek-
lerinin hamiresini de yaparlar. Taze yapraklarının usaresi de alınır. الحواص
cüz'ice müsekkim ve maniülhadşedir, sadridir. الالاتعمال kuvvet ve şid-
detten olan göğüs zükâmında, göğüsün, ak ciğerin iltihaplarında,
çibanlarında, dekde (Tuberkuloz) kullanılır. مقدار الاستعمال usaresinden
24 saat zarfında 15 dirhemden 25 dirheme kadar verilir. Nebatından 8
dirhem kadarı 100 dirhem kaynar suda matbuh olunur. Çiçeklerinden
bir kabzacık kadarı 50 dirhem suda nuku olunur. Mukattar suyundan
aralıkta 25 er, 30 ar dirhem kadarı verilir. Tenbih : Halkın katırtırnağı
dedikleri katır kuyruğu otudur ki harfi kafta zikrolunur.

99) Ökse ağacı. اقسوس شجرة الدبق او كسونت ağacı dahi derler. ويسكيو gui ويسقوس

المابه bir küçük ağaçtır ki günagün ağaçların üzerlerinde biter. En ziyade âlâsı ve tıbda müstamelî meşe ağacının üzerinde bitendir ki yemişine meşe öksesi derler. Arabide دبق bulutu, lâtincede ويسقوم tesmiye olunur ki anlardan bal ile ökse yapıp kuş avlarlar. Bu ağaççığın dalları çok, yaprakları ikişer ikişer, uzunca, çemşir ağacı yapraklarına müşabih, haşindirler. Çiçekleri ufacık, sarıcadırlar. Yemişleri küçük, müdevver, yahut beyzî ve beyazdır. Yumuşak, çalı üzümüne müşabih ve bir yapışkan madde ile doludurlar. İçlerinde birer yassı çekirdekleri vardır. Bu ağacın bir muayyen kökü yoktur. Hemen köksüz gibidir. الاقسام المستعملة ağacı kullanılır. طريق الاستعمال süfuf olunur, yahut nuku olunur. Zumadlara, merhemlere katılır. الحواس dimağî, asabîdir, muhallil, unuldudur. الاستعمال dahilen sekte, felç, sar'a, sübat gibi emrazı teşennüciyede, emrazı dimağiyede kullanılır. Haricen yemişleri barutidi tabir olunur katı bez şişlerini ve sair bazı çibanları tez pişirip irinlendirmek ve uzva metanet vermek hususlarında kullanılır. Tenbih : Ökse yemişini dâhilen istimal zinhar caiz değildir. Zira sem makulesidir. Aşağıdan begayet şiddetle sürer; âzâyâ batınaya iltihap getirir.

100) Ulama yonca. At kuyruğudur, mukaddema zikrolundu.

101) اولاريا درداريه. Türkî ismine zafer bulunmadı. اولاريا رن ويره

المابه bir nebattır ki yaprakları karaağaç yapraklarına benzediklerinden böylece tesmiye olunmuştur. Sakleri 3-4 karış kadar yükselirler. Doğru, köşeli, sert, dallı, kırmızımtıraktır. Yaprakları birer takım uzunca, dişli yapraklardan ibarettirler. Çiçekleri dalların tepelerinde, salkım gibi müctemi', beyaz, hoş rayihalı, ufacık çiçeklerdir. Kökü parmak kadar uzun, rayihalı, dışarısı siyah, içerisi koyu kırmızı renklidir. Bu nebat rutubetli yerlerde, dere kenarlarında, kuyu başlarında biter. طريق الاستعمال nuku ve zumad olunur. الاقسام المستعملة cemi' eczası kullanılır.

الخواص terletici, kabzedici, unultucudur. الاستعمال ishalde, burun kanamasında, sair nezfi demlerde dahilen, haricen kullanılır.

102) اوس Craniae Sinced Gürkkâni Sarbuns Carmier Sarbus. (Verdiye fasilesindendir).

المابه buna dahi Türkide bazan ayı üzümü dedikleri gibi, Arabide inebüddüb ve نبق رومي denir. Ağacı büyük dallı, budaklı, manzarası güzel, mevzun, matbu', sakı doğru, yaprakları uzunca, dışbudak ağacının yaprakları gibi ekseriya yedişer danesi birer sapta, yumuşak, çevreleri dişli, enseleri akçıl, tüylü, ağız buruşturur taamlıdır. Çiçekleri ufacık beyaz, çoğu birer yerde, salkım tarzında açılırlar. Bu ağacın erkek ve diş tabir olunur iki nev'i vardır ki farkları ancak meyvelerinin şeklinde ve cüz'ice de taamındadır. Yani diş uvusun yemişleri elma gibi müdevver, lâkin andan küçük, katı, bir tarafı sarı, olbir canibi kırmızı, içi sarımtırak, taamı pek ağız buruşturucudur. Amma erkek uvusun yemişi yine böylece olup şu kadar ki biraz armut şeklinde uzuncadır. Bu yemişler ekseriya ağacının üzerinde kemal bulmazlar. Henüz ham iken devşirip hevenk ederler ve asarlar. Yahut saman üzerine sererler. Durarak kemal bulup taamı lâtif olur. Bunların her birinin yabanisi de olur. Bostanisine aşılama uvus tabir ederler. En ziyade âlâsı diş uvustur. Fakirin bahçemde vardır. الاقسام المستعملة yemişleri ve yaprakları kullanılır. طريق الاستعمال yemişlerini ham iken devşirip yararlar ve kurutup süfuf ederler. Anların kurusunu dahi yayarlar ki اوس ekmeği diye meşhurdur, yapraklarını da kurutup süfuf ederler. الخواص uvus yaprakları ve yemişleri hususa ham iken pek kabızdırlar, taravet getirirler. الاستعمال kusmakta ve kan cereyanında ve ishalde kullanılırlar.

103) Uyuz otu. Gıcık otu dahi derler. سندريطس سميا Scabiosa arvensis (Fam. Dipsaceae). Scabieuse des champs Scabious كمب الغزال A. Isa bek

المابه bir nebatı مستأنف الكينونه dir ki kökünden uzunca ve tüylü yap-

raklar zuhur edip sonra anların orta yerlerinden üç, dört karış kadar yükselir ve içi boş sakler çıkıp anların da üzerlerinde aşağıkilere benzer bazı küçük yapraklar peyda olurlar. Saklerin tepelerinde müdevver tarzında müctemi mavi renkli çiçekler açar ve sonra yeşilimtirak düğmeler peyda olup her birinde bir tane uzunca tohum hasil olur. Nebatı mezbur uzun köklüdür. Tarlalarda ve ekin aralarında, çayırda biter. Taamı cüz'ice acımtırak tatlıdır. الأقسام المستعملة yaprakları ve çiçekleri kullanılır. طريق الاستعمال nukuu ve matbuü yapılır. الخواص muarrik, sadri, unuldudur. الاستعمال uyuzda, ziykı sadırda, dahilen, haricen kullanılır.